

عدم تعادل در هرم تحصیلات دانشگاهی

آمارهای تازه، از وجود يك ناهماهنگی گسترده و نبود توازن در حوزه آموزش عالی خبر می‌دهد.

به گفته کارشناسان، بخش صنعت نتوانسته در جذب فارغ‌التحصیلان دانشگاهی موفق عمل کند و این مساله تعادل هرمی را به هم زده است

عدم تعادل در هرم تحصیلات دانشگاهی
آمارهای تازه، از وجود يك ناهماهنگی گسترده و نبود توازن در حوزه آموزش عالی خبر می‌دهد.

مطابق گفته‌های معاون آموزشی وزیر علوم، در حال حاضر بالغ بر 90 درصد از دانشجویان کشور در مقطع کاردانی و کارشناسی تحصیل می‌کنند و تنها نزدیک به 10 درصد از دانشجویان در دوره تحصیلات تکمیلی درس می‌خوانند.

نکته بسیار قابل تامل در ارائه این آمارها، عدم تعادل منطقی میان تعداد متقاضیان و تعداد قبول شدگان دوره‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی است؛ یعنی در حالی که هر دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد، قریب به يك میلیون متقاضی دارد، اما آمارهای قبولی در این دو مقطع، به هیچ وجه هماهنگ نیست.

مطابق آمارها، امسال همه متقاضیان کنکور کارشناسی در دانشگاه‌ها مجاز به انتخاب رشته شدند و نزدیک به 700 هزار نفر از آنان پذیرفته شدند، اما در آزمون کارشناسی ارشد سال 91، تنها کمتر از 10 درصد از متقاضیان به دانشگاه‌ها راه خواهند یافت.

این اعداد و ارقام بخوبی گواه آن است که سیستم آموزش عالی کشور در يك بحران عرضه و تقاضا به سر می‌برد؛ بحرانی که به نظر می‌رسد تا کاهش تقاضا برای ورود به دوره‌های تحصیلات تکمیلی، ادامه داشته باشد.

تکنیسین ماهر تربیت نکرده‌ایم

کارشناسان آموزشی بر این باورند که در صورت کاربردی بودن دروس دانشگاهی و تمرکز بر سند آمایش آموزش عالی- که در این سند بر ظرفیت‌های شغلی رشته‌های دانشگاهی در نقاط مختلف کشور تاکید دارد- می‌توانیم ترافیک تحصیلات تکمیلی در کشور را کاهش دهیم.

علیرضا سلیمی، عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی، در همین رابطه به جام جم می‌گوید: ما باید بحث مهارت آموزی در دانشگاه‌ها را جدی بگیریم، اما متأسفانه دانشگاه‌های ما نتوانسته‌اند تکنیسین‌های ماهری تربیت کنند؛ به همین دلیل است که می‌بینیم دانشجویان ما به دلیل کاربردی نبودن دروس دانشگاهی و نداشتن توان لازم برای ورود به بازار کار، عطش ویژه‌ای برای ورود به دوره‌های تحصیلات تکمیلی دارند.

وی می‌افزاید: برای بهبود این شرایط، باید در راستای کیفی‌تر شدن آموزش دروس دانشگاهی و پژوهش محور شدن دوره‌های آموزش عالی حرکت کنیم؛ پژوهش‌هایی که با نیازهای واقعی جامعه ما مطابقت داشته باشد و نه پژوهش‌های موازی و شبه‌پژوهش‌های غیرضروری که تنها به منظور جذب بودجه انجام می‌شود.

نماینده مردم محلات و دلجان در خانه ملت با بیان این‌که همه دانشگاه‌ها باید به آزمایشگاه و پژوهشگاه مجهز باشند، عنوان می‌کند: برای کاهش ترافیک تحصیلی در مقطع تحصیلات تکمیلی، الزامی است که امکانات دانشگاه‌ها را افزایش دهیم و کیفیت آموزش را هم ارتقا بخشیم؛ اما در حال حاضر شاهد هستیم که متأسفانه در بعضی رشته‌ها، هیچ فرقی بین آموزش‌های کارشناسی و آموزش‌های کارشناسی ارشد وجود ندارد.

از خطای نظام اداری تا تشخص اجتماعی

سلیمی با اشاره به نقش مدرک تحصیلی در اختلاف حقوق کارکنان می‌گوید: نظام اداری ما هم در به وجود آمدن این شرایط دخیل است، شما فکر کنید وقتی دریافت‌های مالی یک کارشناس با یک کارشناس ارشد، تفاوت زیادی دارد، بنابراین طبیعی است که برای ارتقای شغلی و افزایش حقوق هم که شده، فارغ‌التحصیلان دانشگاهی ما ترجیح می‌دهند که وارد دوره‌های تحصیلات تکمیلی شوند.

این نماینده مجلس با اشاره به رابطه جایگاه اجتماعی افراد و افزایش میزان تحصیلات عنوان می‌کند: متأسفانه اوضاع جامعه ما طوری شده است که هر فردی که مدرک تحصیلی‌اش بالاتر باشد، از وزن و پایگاه اجتماعی بالاتری برخوردار خواهد شد و خود این دیدگاه نیز کاملاً روی مقوله مدرک‌گرایی و تلاش برای ورود به دوره تحصیلات تکمیلی موثر بوده است.

صنعت هم مقصر است

طبیعی است که یکی از عمده دلایل پیدایش این مشکل، به سوءمدیریت‌های آموزش عالی طی سال‌های مختلف برمی‌گردد، اما حسین نادری‌منش، معاون آموزشی وزیر علوم در این رابطه به «جام‌جم» می‌گوید: برخلاف صحبت‌هایی که می‌شود، دلیل به وجود آمدن این وضع، کاهش کیفیت آموزش‌های دانشگاهی یا سوءمدیریت در حوزه آموزش عالی نیست؛ بلکه مشکل عمده ما اینجاست که تعداد متقاضیان تحصیلات تکمیلی با میزان ظرفیت دانشگاه‌های کشور همخوانی ندارد. نادری‌منش با بیان این‌که صنعت نتوانسته است به تقاضای کار همه فارغ‌التحصیلان جواب دهد، می‌گوید: بخش دولتی و خصوصی صنعت ما نتوانسته است همه فارغ‌التحصیلان را به بازار کار فعال، جذب کند، به همین دلیل است که بسیاری از دانشجویان و خانواده‌ها ترجیح می‌دهند فرزندشان در دانشگاه‌ها ادامه تحصیل دهد.

وی می‌افزاید: البته فراموش نکنید که دلیل بعدی افزایش تقاضای تحصیلات تکمیلی، ارزان بودن و در دسترس بودن آموزش عالی در کشور برای همگان است؛ شما می‌بینید که در بسیاری از دانشگاه‌های مطرح جهان، هزینه‌های تحصیلات تکمیلی بسیار بالاست و دانشجویان برای ادامه تحصیلات دانشگاهی خود مجبور به گرفتن وام‌های تحصیلی هستند، اما در کشور ما هزینه آموزش عالی در مقایسه با بسیاری از دانشگاه‌های جهان، بسیار پایین است.

به هم ریخته شدن هرم مقاطع تحصیلی

این مقام مسئول در وزارت علوم با اشاره به مشکلات تنظیم هرم مقاطع تحصیلی در دانشگاه‌های کشور، عنوان می‌کند: همه جای دنیا ما باید به ازای هر مهندس، به طور میانگین چهار نیروی کاردان داشته باشیم، ولی در کشور ما این روند معکوس شده است؛ طوری که ما در حال حاضر اگر 65 درصد مهندس داریم، در مقابل تنها 35 درصد از نیروهای فنی ما کاردان هستند.

وی تصریح می‌کند: باید بپذیریم که بازار کار خودش را تنظیم نکرده است و قاعده هرم مقاطع تحصیلی - که در آن باید جمعیت متقاضیان مقاطع پایین‌تر بیشتر از مقاطع بالاتر باشد - به هم خورده است؛ به گونه‌ای که الان شاهدیم در کشور ما جمعیت متقاضیان کارشناسی با جمعیت متقاضیان کارشناسی ارشد یکسان شده است.

نادری‌منش با اشاره به برنامه‌های آینده وزارت علوم برای رفع این مشکل، می‌گوید: مطابق فصل دوم علم و فناوری در برنامه پنجم توسعه، باید 20 درصد از خروجی‌های مقطع کارشناسی ما تا پایان برنامه پنجم توسعه، به سمت تحصیلات تکمیلی حرکت کنند که الان این میزان 12 درصد است؛ یعنی ما از این برنامه عقب نیستیم و تا پایان برنامه پنجم توسعه به این 20 درصد خواهیم رسید، اما در مقطع فعلی، ظرفیت فعلی دانشگاه‌های ما در حوزه تحصیلات تکمیلی بیشتر از این نیست.

امین جلالوند / گروه جامعه